

Становище

За дисертационния труд на Никола Атанасов Венков

„Джентрификация на Женския пазар – конструиране на градски политики и трансформация на местните отношения“

за присъждане на образователно-научната степен „доктор“ в професионално направление
3.1. Социология, антропология и науки за културата, 05.11.01 Социология. Градски
изследвания

от доц. д-р Меглена Иванова Златкова,

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, катедра „Етнология“

Със заповед № РД 38-123 от 10.02.2017 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Джентрификация на Женския пазар – конструиране на градски политики и трансформация на местните отношения“ за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, докторска програма по Социология. Градски изследвания. Автор на дисертационния труд е Никола Атанасов Венков докторант към от Софийски университет „Св. Климент Охридски“, катедра „Социология“ с научен ръководител доц. д-р Милена Якимова.

Дисертационният труд на Никола Венков е новаторски за полето на градските изследвания в България с (поне) три свои приноса. Първо – авторът изследва едно градско място – Женският пазар в София, което е в период на трансформация (джентрификация) през политическия конфликт, анализира начините на неговото „конструиране“ и „произвеждане“ чрез дискурси и политически действия, реализира културна интервенция като активист в полето и предлага програма за културни проекти и общински политики при трансформиране на това и други подобни градски места. Проблемът е актуален не само, защото поводът е промяната на едно градско място и общностите, идентифициращи се с него, а и защото изследването назовава и „огласява“ позициите на различните субекти в разнообразните политическите борби и градското съжителство, които са субекти и в по-широкия контекст на София и България. Самият докторант още в увода отбелязва, че макар заглавието да насочва към джентрификацията, той ще разпласти трансформациите на Женския пазар чрез дискурсен и полеви анализ, което има по-голям аналитичен и

теоретичен потенциал за удържане на микро и макропорядъка на градските политики, конфликти и съжителства (стр.5).

Амбициозната изследователска програма на дисертацията се разгръща в структура от осем, наречени от автора, „глави“, които съдържат увод, изложение в четири части, заключение и дискусия, две приложения и библиография. Текстът, макар и отговарящ на формалните изисквания за дисертационен труд, прилича на html формат - „уплътнен“ е от паралелни пластове, които съдържат допълнения, уточнения, теренни материали, големи цитати от важни за работата автори; имат своята смислова автономия като последователност и свързаност и задават метатекстови връзки. Дисертацията е с обем от 491 страници БДС. В библиографията са посочени 148 заглавия, от които 39 на български език, 108 на английски език и 1 на френски. Приложените фигури са 44 (и още 7 изображения в допълненията).

Никола Венков изследва градската политика, „дефинирана достатъчно общо като процесът и арената, в които разнородните участници в градския живот постигат общо разбиране за или реализират конфликтите относно условията на съвместния живот в града“ (стр 11). Методологията на изследването е насочена към бих казала калейдоскопично обглеждане на теоретичния обект „политическо многообразие“ във вариантите му на политически конфликт и градско съжителство. За целта той съчетава полевия анализ на Пиер Бурдийо и дискурсивната теория, развивана в Есекската школа и вдъхновена от Ернесто Лаклау (ср. 13, 136 стр.). В понятийно отношение опитът да се съчетае микро- и макро-ниво на анализ, субективното и обективното, Никола Венков решава с прокарването на границата в спорно разграничимите, според мен, измерения на социалния феномен като „социално конструиран“ и „социално произведен“, т.е. като обект, конструиран отвън и произведен отвътре. Това разделение не ми се стори достатъчно убедително, приложено при анализи на интервюта, (напр. това на 102 стр.), в което събеседникът така или иначе ре-конструира биографична идентичност. Освен социологическо въображение, Никола Венков проявява и антропологическа чувствителност и способност за „очудняване“ на домашния свят на пазара чрез няколко проблематизации – преходите, наративите, включванията и изключванията. На базата на плътни етнографски описания, добре подбрани цитати и авторефлексивност на теренните си наблюдения, той ни включва последователно в терена, сменяйки оптиките на теоретични интерпретации и авторови позиции към етнографския пласт. Всяка глава започва с разработена теоретична рамка като последователно се надграждат и разширяват подходите при интерпретацията на основния изследователски проблем. Съжителството,

политиката и конфликтът са анализирани през три оптики, които калейдоскопично (чрез последователни приплъзвания в мащаба ракурса на гледане към уж-едно-и-също-градско място) показват пренарежданията, дори преобръщанията и предоговарянията на социалния ред в периоди на кризи. Във втора глава трансформациите на пазара са изследвани като множество вписвания в исторически и биографични контексти на града, от една страна, едновременно като кризи, разриви и сривове в идеологическото дискурсивно конструиране на идентичностите и, от друга страна, континуалното и неделимо преживяване на пазара, удържано от биографиите на субектите. В трета глава *Политическо многообразие върху градското съжителство* Никола Венков изгражда теоретичен модел, който да му послужи като инструмент за изследване на градските политики като съчетава дискурсивния с полевия анализ, чрез понятието „дискурсно социално поле“. Той уточнява политическото поле, въз основа на теорията на Пиер Будрийо и прави извода, че политическото и социалното не са автономни полета. Тезата, че съжителството е политика и политическото е социално (149 стр.) му дава основание да изследва множеството частни логики, защото многообразието не е поле, а множество от полета (190 стр). Струва ми се, че връзката, която прави на 159 стр. между мрежа и топология би могла да се уплътни и използва по-добре от анализ на емпиричните данни в следващите глави. В четвърта глава *Конспирации при Женския пазар* докторантът внимателно и прецизно ни показва механизма на хетерономното взаимодействие и сложна субординация между субектите като отговор на града при своеобразна криза и предоговаряне на позиции, социална мобилност, идентичности. Той анализира т.нар. конспиративни дискурсивни сюжети като социални стереотипи и комуникативни граници, като ресурс за онези, които са частично изключени от публичността. Бих определила пета глава *Политически намеси и многообразието като множество от полета* като приносяна и иновативна като подход. В нея Никола Венков прави преход от етнография към автоетнография на политическото многообразието, разбирано като съставено от полета. В тази глава той заема позицията на активист, на участник в производството на „света“ на Женския пазар и на биографични преминаванията между различните полета, за да опише позицията на маргиналният човек, попаднал в ситуация на конфронтация в чуждо поле (280 стр.). Макар че Никола Венков прецизно описва позициите, които заема в различните фази на трансформацията, на конфликта, на политиките, на капиталите, които успява или не успява да реализира в различните конфигурации от субекти, за мен остава питането какъв е аналитичният ресурс не за включеността, а за изключеността от ситуацията. Включвайки се в полето на културните интервенции в градското съжителството на пазара, дали не се изключва от възможността да представи и преведе гледните точки на онези

маргинализирани субекти, които нямат достъп до публичността? Съгласна съм, че принос на дисертационния труд е: етнографията на производството на културна инициатива в България, изградена в (разширена) бурдийовистка рамка, и фокусирана върху моментите на преход между полетата, наречена от него автоетнография на хетерономното действие (стр. 304), но дали описанието на ендегенната за тези полета логика на агента, т.е. включеността и ангажираността на социолога в производството на смисли и значения и заемане на доминантна позиция, не е описание на собствените „социални стереотипи“?

Градските изследвания са интердисциплинарна зона на пресичане на теоретични концептуализирания и емпирични опитности на изследователя. В дисертационния труд на Никола Венков градът е сведен до едно градско място, чрез което да се изследва градското съжителство, което се трансформира и което е залог и арена за политически борби и конструираня и производства. Тук бих искала да открия сериозната теренна работа, извършена от докторанта и създаване на богат и систематизиран архив от емпирични данни, които стават основа не само за теоретични интерпретации, но за бъдещи анализи на проектната култура в градска среда, както и проекти за интервенции в градското съжителство. Докторантът публикува три статии в научни издания по темата на дисертацията си, две статии във вестник и списание, блогове в интернет и два творчески проекта. В текста докторантът демонстрира богата езикова култура като с лекота сменя езиковия код при разпластяване на различните слоеве на текста. Бих препоръчала да се отстранят някои досадни пунктуационни и правописни грешки и да се избягва смесването на стилистичните регистри, чрез което се демонстрира и смяна на авторската роля без това да е нужно за разпластяване на слоеве от значения. Авторефератът коректно отразява логиката и съдържанието на дисертацията, а приносите са ясно и точно открити, приложен е и списък с публикации по темата.

Заключение: Като имам предвид посочените приноси, качествата на научния труд, гласувам „за“ и убедено препоръчвам на членовете на научното жури да вземат решение за присъждане на научната и образователна степен „доктор“ по социология на Никола Атанасов Венков.

02. 05. 2017 г.

Изготвил становището:

Гр. Пловдив

(доц. д-р Меглена Златкова)